

Група 14. Всесвітня історія. Урок 51. Країни Центрально-Східної Європи на початку XXI ст.
Ладиченко 11 клас с. 80-82.

Країни Центрально-Східної Європи на початку XXI ст.

1. Нова роль цих держав у сучасних міжнародних

відносинах. Зовнішньополітичне становище країн Центральної та Східної Європи відзначається домінуванням євроатлантичного напрямку. Серед переваг зближення з ЄС для країн регіону варто відзначити відкритість, лібералізацію переміщення людей, товарів, капіталів. Така співпраця дає можливість східноєвропейським країнам отримати доступ до західноєвропейських ринків та інвестицій, важливих джерел валютних надходжень і нових технологій. Співпраця з Європейським Союзом сприяє технологічному оновленню промислових потужностей країн Центральної та Східної Європи, збільшенню конкурентоспроможності їх товарів, набуттю досвіду сучасного менеджменту та підготовці професійних кадрів.

З політичної точки зору євроінтеграція сприяє зміцненню стабільності політичної системи та її інституцій, удосконаленню правового поля, приведенню законодавства цих країн до європейських стандартів, забезпеченню прозорості та відкритості в діяльності органів влади.

Тому країни Центрально-Східної Європи докладали великих зусиль, щоб увійти до «клубу обраних» - Європейського Союзу. Членами ЄС у 2004 р. стали: Польща, Угорщина, Словаччина, Чехія, Словенія; 2007 р. - Румунія та Болгарія, 2013 р. - Хорватія. Тепер вони беруть участь у засіданнях Європарламенту, на рівних вирішують численні справи з «важковаговиками» європейського простору - Німеччиною та Францією, долучаються до програм Європейської політики сусідства, Східного партнерства тощо.

Іншою впливовою організацією, до якої вступили країни Центрально-Східної Європи, є НАТО. У квітні 1949 р., коли Організація північноатлантичного договору була утворена, до її складу входило 10 західноєвропейських країн, а також США і Канада. У 2017 р. членами організації були майже 30 держав. В останні роки розширення НАТО відбувається за рахунок країн Центрально-Східної Європи. Оскільки їх соціально-економічний та політичний рівні різняться, західні держави ведуть щодо них диференційовану політику.

У липні 1997 р. під час зустрічі лідерів НАТО в Мадриді було прийнято рішення про приєднання до цієї організації трьох країн - колишніх учасниць Варшавського договору: Польщі, Чехії та Угорщини. Це відбулося 1999 р., коли НАТО відзначала 50-річний юбілей. Пізніше, в 2004 р., членами НАТО стали Болгарія, Румунія, Словаччина та Словенія, у 2009 р. - Хорватія та Албанія, а в 2017 р. членом НАТО стала Чорногорія.

Країни Центрально-Східної Європи також беруть активну участь у роботі ще однієї впливової європейської організації - Ради Європи, міжнародної міжурядової організації, створеної 5 травня 1949 р. в Лондоні.

Головними органами РЄ є: Комітет міністрів закордонних справ країн-членів Ради Європи і Консультативна парламентська асамблея. Комітет на основі принципу

одноставності виробляє політичні рекомендації урядам країн-членів Ради Європи, які, між іншим, підлягають ратифікації парламентами. Консультативна парламентська асамблея РЄ обговорює та ухвалює більшістю голосів рекомендації Комітету міністрів закордонних справ. У роботі Асамблеї від кожної країни-учасниці обов'язково беруть участь і представники парламентської більшості, і делегати від опозиції. При Раді Європи функціонують:

- Європейська комісія з прав людини;
- Європейський суд з прав людини;
- Європейський центр молоді;
- Європейський молодіжний фонд;
- Інформаційний центр охорони природи.

Основні органи Ради Європи розміщено у Страсбурзі (Франція). Упродовж довгих років РЄ була маловпливовою інституцією, роль якої значно зросла наприкінці 1980-х - на початку 1990-х рр. з огляду на геополітичні зміни у світі та прискорення процесу євроінтеграції. У першій половині 1990-х рр. до Ради Європи вступили всі країни Центрально-Східної Європи. У 1995 р. Україна теж стала членом Ради Європи.

Регіональними інтеграційними та консультативними структурами є Вишеградська група (Польща, Чехія, Словаччина та Угорщина), утворена в 1991 р. Ще одна організація - Центральна європейська ініціатива, створена в 1989 р.; на сьогодні її членами є 18 країн, зокрема і Україна.

Таким чином, країни Центральної та Східної Європи пройшли складний шлях трансформації політичної та економічної моделі та на сьогодні більшість з них є членами НАТО та ЄС.

2. Політична, економічна та ідеологічна експансія Росії в регіоні. Після розпаду Радянського Союзу Росія стала правонаступницею СРСР. У 1990-ті рр. внутрішні політичні, економічні й міжетнічні проблеми не дозволяли їй проводити великодержавну політику в Центрально-Східноєвропейському регіоні.

Проте вже в кінці 1990-х рр. і особливо на початку XXI ст., із приходом до влади в Росії В. Путіна, ситуація почала змінюватись. Росія відновила статус великої держави, тому, серед іншого, претендує й на роль регіонального лідера, який може диктувати свої умови менш потужним сусідам.

Із метою посилення свого тиску на країни регіону Росія використовує економічні та політичні важелі впливу.

Ідеться не лише про залежність країн від російських енергетичних ресурсів, а й про зацікавленість країн Центральної Європи у масштабних торговельних відносинах з Росією. Саме тому, зокрема, чеські, словацькі й угорські лідери часто не погоджуються із запровадженням санкцій Євросоюзу проти Росії, здійснюючи самостійну політику в цьому питанні.

Ідеологічна, політична та економічна експансія Росії здійснюється на засадах:

- виключності її цивілізаційного світу і духовності;
- особливої ролі її православ'я;
- необхідності захисту «руського мира» за межами РФ;
- розгляду будь-яких світових проблем виходячи з геополітичних інтересів Росії.

Формуємо предметні компетентності

Хронологічну

1. Зробіть хронологічний ланцюжок дат процесу вступу до ЄС країн Східної Європи.
2. Визначте роки утворення таких організацій, як Центральна європейська ініціатива та Вишеградська група.

Просторову

Покажіть на карті країни, що стали членами НАТО за останні 20 років.

Інформаційну

Використавши матеріал підручника і додаткові джерела, зробіть порівняльну таблицю «Участь країн Центрально-Східної Європи в діяльності міжнародних організацій».

Логічну

1. Чому країни Центрально-Східної Європи прагнули вступити до ЄС та НАТО після революцій 1989-1991 рр.?
2. З курсу історії України дізнайтесь про участь України в Раді Європи. Висловіть свою думку щодо діяльності цієї організації.

Громадянську

У класі обговоріть, чому Росія має значний вплив на країни Центрально-Східної Європи і як країни регіону протистоять цьому впливу.

Дати і події

5 травня 1949 р. - утворення Ради Європи.

1995 р. - Україна стала членом Ради Європи.